

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької філології

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни
ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальності	035 Філологія
Освітньо-професійна програма	Мова і література (німецька). Переклад та
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальності	014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма	Мова і література (німецька)

Силабус навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» підготовки бакалавра, для студентів галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, освітньо-професійної програми Мова та література (німецька). Переклад та галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, освітньо-професійної програми Мова і література (німецька).

Розробник: Застровська Софія Олександрівна, кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри німецької філології

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Силабус навчальної дисципліни перезатверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Зміни до силабусу внесено на підставі рішення засідання науково-методичної комісії факультету іноземної філології

Протокол № 7 від 03 лютого 2022 р.

Силабус навчальної дисципліни перезатверджено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 10 від 04 лютого 2022 р.

Завідувач кафедри:

(Застровська С. О.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість годин/ кредитів 90 год. / 3 кредити	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова і література (німецька). Переклад Бакалавр 01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта Мова і література (німецька).Бакалавр	Нормативна
		Рік навчання: 4
		Семестр: 8
		Лекції: 28 год.
		Практичні (семінарські): 20 год.
		Самостійна робота: 36 год.
ІНДЗ: немає		Консультації: 6 год.
		Форма контролю: екзамен
Мова навчання		Німецька/Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Застровська Софія Олександрівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	професор
Посада	професор кафедри німецької філології
Контактна інформація	м. т. 066 3975163
	sofijazastrowska@gmail.com
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Силабус навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» складено відповідно до освітньо-професійних програм галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, освітньо-професійної програми Мова та література (німецька). Переклад та галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, освітньо-професійної програми Мова і література (німецька).

2. Пререквізити.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні поняття загального мовознавства.

Міждисциплінарні зв'язки: етнографія, соціологія, психологія, логіка, літературознавство, історія, семіотика, географія, математика, інформатика.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Історія мовознавства.
2. Теорія мовознавства.
3. Методи дослідження мови.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою курсу є дати студентам базові знання з теоретичних питань загального мовознавства у синхронії та діяхронії з метою подальшого використання набутих знань на практиці.

Головним **завданням** курсу є ознайомити студентів з основними подібностями та розбіжностями у структурній організації ключових мовних систем, надати інформацію про античні та сучасні лінгвістичні концепції, напрямки вивчення та аналізу мовного матеріалу, представити основні методи лінгвістичних досліджень у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці.

До кінця вивчення дисципліни студенти:

Повинні знати:

- основні мовознавчі поняття та терміни;
- періоди становлення мовознавчої науки та її представників;
- сучасні напрямки лінгвістичних досліджень;
- методи лінгвістичних студій.

повинні вміти:

- здійснювати аналітичний огляд мовознавчих праць;
- оперувати основними мовознавчими категоріями, термінами;
- застосовувати на практиці методи лінгвістичного аналізу.

Методи навчання та дослідження:

- пояснювально-ілюстративний;
- частково-пошуковий;
- проблемно-пошуковий;
- дослідницький;
- активний;
- інтерактивний.

4. Результати навчання (компетентності). Відповідність компетентностям ОПП:

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірності розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові компетентності):

ФК1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

ФК8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Результати навчання:

ПРН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН9. Характеризувати соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію, розуміти іншомовні соціокультурні реалії, знати і адекватно тлумачити різні зразки мовленевої поведінки.

ПРН12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. робота	Сам.роб.	Конс.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Історія мовознавства.						10
Тема 1. Мовознавство класичної давнини, античності, Середньовіччя та епохи Відродження .	10	4	2	4	-	Л+ПР+Д+ДС+ ДБ+ТНТ+СР
Тема 2. Генетична (порівняльно-історична, еволюційна) наукова парадигма	13	4	4	4	1	Л+ПР+Д+ДС+ ДБ+ТНТ+СР
Тема 3. Таксономічна (системно-структурна) наукова парадигма .	11	4	2	4	1	Л+ПР+Д+ДС+ ДБ+ТНТ+СР

Тема 4. Мовознавство XVII-XVIII ст.	8	2	2	4	-	Л+ПР+Д+ДС+ДБ+ТНТ+СР
Тема 5. Мовознавство XIX ст.	11	4	2	4	1	Л+ПР+Д+ДС+ДБ+ТНТ+СР
Тема 6. Українське мовознавство XX-XXI ст.	10	4	2	4	-	Л+ПР+Д+ДС+ДБ+ТНТ+СР+МКР
Разом за модулем 1.	63	22	14	24	3	
Змістовий модуль 2. Теорія мовознавства.						10
Тема 7. Знакова природа, системний характер, структурні рівні мови. Семіотика, семасіологія, ономасіологія.	9	2	2	4	1	Л+ПР+Д+ДС+ДБ+ТНТ+СР
Тема 8. Мова і мислення / мовлення / суспільство, культура .	9	2	2	4	1	Л+ПР+Д+ДС+ДБ+ТНТ+СР+МКР
Разом за модулем 2.	18	4	4	8	2	
Змістовий модуль 3. Методи дослідження мови.						10
Тема 9. Методологія, методи та методики дослідження мови .	9	2	2	4	1	Л+ПР+Д+ДС+ДБ+ТНТ+СР
Разом за модулем 3.	9	2	2	4	1	
Види підсумкових робіт						Бал
ПМКР						30
ІНДЗ						
Інше (вказати)						
Всього годин/Балів	90	28	20	36	6	30

*Форма контролю: Л – лекції, ПР – практичні заняття, Д – доповнення, ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТНТ – тренінг наукових термінів, СР – самостійна робота, МКР– модульна контрольна робота, ПМКР – підсумкова модульна контрольна робота.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Написання рефератів на одну із запропонованих тем:

- Німецька германістика.
- Англійська германістика.
- Романістика.
- Прикладне мовознавство.
- Лінгвістична концепція В. фон Гумбольта
- Лінгвістична концепція Ф. де Сосюра

- Порівняльно-історичне мовознавство
 - Молодограматизм.
 - Українське мовознавство ХХ-ХХІ ст.
2. Укладання термінологічного словника до курсу «Загальне мовознавство».
 3. Підготовка до підсумкового тесту (ПМКР).

IV. Політика оцінювання

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, яке впливає на нарахування балів за поточне оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням у деканаті.

Політика щодо академічної доброчесності (<https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>):

Списування під час контрольних робіт заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика викладача щодо студента: Студентам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування врегульований [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#). Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в

цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

Сумарна кількість балів, яку студент отримує при засвоєнні змістових модулів за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку.

Поточний контроль (маx = 40 балів)			Підсумковий контроль (маx = 60 бал.)			Загальна к-сть балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3			
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	Сам. Роб.	Екз. Тест (ПМКР)	Усна відпов.	
10	10	10	10	30	30	100

Переведення оцінки в шкалу ECTS та національну шкалу здійснюється за схемою:

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Дуже добре
75 - 81	C	Добре
67 -74	D	Задовільно
60 - 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

Поточне оцінювання, яке має на меті перевірку рівня знань студента, здійснюється викладачем протягом семестру на лекційних заняттях у межах змістового модуля. Поточне оцінювання включає в себе поточну роботу студента під час лекційних занять (максимум 10 балів), оцінку самостійної роботи студента (максимум – 10 балів). Максимальна оцінка студента за поточне оцінювання становить 40 балів.

Екзаменаційний контроль, який здійснюється провідним викладачем, має на меті перевірку рівня знань студента під час виконання екзаменаційного тесту (ПМКР) та усної відповіді. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за екзамен (Модуль 3), становить 60 балів, з яких 30 балів – оцінка за ПМКР, 30 балів – за усну відповідь. Якщо студент погоджується з результатом, який він отримав за поточний контроль і написання ПМКР, він має право не складати екзамен в усній формі.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

На завершення навчального курсу студент пред'являє укладений ним словник наукових термінів по курсу. За виконання самостійної роботи нараховується максимально 10 балів.

Критерії оцінювання знань студентів на екзамені

Екзамен складається з двох частин: 1) написання ПМКР (максимум – 30 балів) та 2) усна відповідь (максимум – 30 балів).

В оцінці знань студентів враховується:

- 1) достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна);
- 2) обізнаність з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної дисципліни;
- 3) логічність викладу матеріалу;
- 4) обґрунтованість власних міркувань;
- 5) уміння інтегрувати та диференціювати знання теоретичного матеріалу та застосовувати їх при виконанні практичних завдань.

Відповідь вважається *повною (30 балів)*, якщо студент повністю оволодів матеріалом, обізнаний з усіма поняттями і термінами навчального курсу і адекватно оперує ними під час відповідей на поставлені питання, а також посилається на наукові дослідження з навчальної дисципліни, ознайомлений зі спеціальною літературою; демонструє здатність аналізувати факти,

аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *недостатньо повною (20 балів)* за умов непоганого володіння знаннями з навчального предмету. Відповідь студента має бути правильною й обґрунтованою. Студент повинен продемонструвати знання теоретичного матеріалу, навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються незначні помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу.

Відповідь вважається *неповною (10 балів)*, якщо продемонстровані знання з предмету носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Студент обізнаний з літературними джерелами з навчальної дисципліни, але не може дати достатньо критичної їх оцінки; допускає суттєві помилки, які порушують логіку викладення матеріалу.

Екзамен вважається *нескладеним* за умов неправильної або неповної відповіді, яка свідчить про нерозуміння поставленого завдання. Студент не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з навчальної дисципліни і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу.

Додаткові заохочувальні бали

Студенти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові заохочувальні бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити

валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади.

Здобувачам освіти можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7, та витягом з протоколу № 5 засідання кафедри німецької філології від 24 листопада 2020 р.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які співпадають з ПРН ОК, здобувачі мають право одноразово отримати додаткові бали до семестрового оцінювання однієї дисципліни.

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є екзамен. У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати

одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест).

На екзамен виносяться теми, що опрацьовувалися протягом вивчення курсу.

1. Релігійні та міфологічні трактування Слова як основи буття.
2. Мовознавство давньої Індії.
3. Греко-латинська та давньо-римська цивілізації.
4. Загальна характеристика епохи Середньовіччя та епохи Відродження.
5. Арабська наука про мову.
6. Мовознавство середньовічної Європи.
7. Мовознавство епохи Відродження (ренесанс, реформація, просвітництво).
8. Розвиток філософії мови. Англійський емпіризм (Ф. Бекон, Дж. Локк). Французький раціоналізм (Р. Декарт, картезіанська філософія). Німецька науково-філософська концепція Г. В. Лейбніца.
9. Універсальна раціональна граматики Пор-Рояля.
10. Зародження порівняльно-історичного мовознавства.
11. Лінгвістична концепція В. фон Гумбольдта.
12. Натуралізм А. Шлейхера.
13. Психологізм у мовознавстві (Г. Штейнталь, В. Вундт).
14. Лінгвістична концепція О. О. Потебні.
15. Молодограматизм у мовознавстві.
16. Казанська лінгвістична школа (Б. де Куртене).
17. Школа слів і речей (Г. Шухардт). Лінгвогеографія.
18. Естетизм у мовознавстві (К. Фосслер).
19. Неолінгвістика.
20. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра.
21. Празький лінгвістичний осередок.
22. Копенгагенський структуралізм (гloseматика).
23. Дескриптивна лінгвістика (США).
24. Школа трансформаційного аналізу.

25. Генеративізм Н. Хомського.
26. Європейське неогумбольдтіанство (Л. Вайсгербер, Й. Трір, Г. Гольц, Г. Іпсен та ін.).
27. Американське неогумбольдтіанство (Ф. Боас, Е. Сепір, Б. Уорф).
28. Найвидатніші постаті українського мовознавства 20-80 рр. ХХ ст. (А. Ю. Кримський, М. К. Грунський, М. Я. Калинович, Л. А. Булаховський, О. С. Мельничук).
29. Українське мовознавство кінця ХХ – початку ХХІ ст.
30. Поняття методології, наукової парадигми, методу та методики.
31. Загально-наукові методи дослідження.
32. Спеціальні (лінгвістичні) методи дослідження мови.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література:

1. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. К. : АртЕк, 1997. 222 с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К. : Видавничий центр "Академія", 2003. 464 с.
3. Левицький Ю. М. Мови світу: енциклопедичний довідник / Ю. М. Левицький. Львів: Місіонер, 1998. 201 с.
4. Селігей П. Мовна свідомість – шанобливе ставлення до мови / П. Селігей // Дивослово. 2012. № 7. С. 40–44.
5. Семотюк О. Л. Сучасні технології лінгвістичних досліджень: Навч. Посібник / О. Л. Семотюк. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 81–132.
6. Соссюр Ф. Заметки по общей лингвистике. М. : Прогресс, 1990. 274 с.
7. Чередниченко О. Мова та ідентичність у глобальному світі / О. Чередниченко // Вища школа. 2009. № 9. С. 67–72.
8. Busch A., Stenschke O. Germanistische Linguistik. Tübingen: Gunter Narr Verlag. 2008. 256 S.

9. Digital Semiotics Encyclopedia. Режим доступу до енциклопедії : <http://www.semioticon.com/dse/encyclopedia/encycframeset.html>
10. Kessler K., Reimann S. Basiswissen Deutsche Gegenwartssprache. Tübingen und Basel, 2008. 280 S.
11. Lexikon der germanistischen Linguistik. 1. Syntax: S. 211–241. 4. Grammatiko-graphic. S. 769–779.
12. Olikova M. A. Sociolinguistics. К.: ІЗМН, 1997. 144 p.
13. Sitta H., Tymister H. J. Linguistik und Unterricht. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1978. S. 23–40.

Додаткова література:

1. Бук С. Основи статистичної лінгвістики. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 123 с.
2. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства. К. : Наукова думка, 1991. 258 с.
3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства. Київ-Одеса : Либідь, 1991. 279 с.
4. Ковалик І. Мова і мовлення та форми їх існування / І. Ковалик // Питання українського і слов'янського мовознавства : вибр. пр. / І. І. Ковалик ; Львів. нац. ун-т імені Івана Франка, Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника. Л. ; Івано-Франківськ, 2008. Ч. 2. С. 116–126.
5. Ковалик І.І. Самійленко С.П. Загальне мовознавство. К. : Вища школа, 1985. 216 с.
6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля, 2008. 712 с.
7. Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу) / О. Б. Ткаченко. К. : Грамота, 2006. 240 с.
8. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / Ольга Федик. Л. : Місіонер, 2000. 299 с.